

GÜNDÜZ VASSAF

AŞK VE IDEOLOJİ

Gençliğimin Kayıp Yılları

40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra

Amerika-Rusya

© 2006 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
2006, İstanbul (2 baskı)

İletişim Yayınları 1138 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 156
ISBN-13: 978-975-05-3323-5
© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM
1. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Mehmet Nâzım

ÖN VE ARKA KAPAK IÇ FOTOĞRAFLARI “Tweedledum ve Tweedledee”,
Through the Looking Glass and what Alice Found There
(*Aynanın İçinden*), Lewis Carroll

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Kevser Güler, Belce Öztuna

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GÜNDÜZ VASSAF

AŞK VE İDEOLOJİ

Gençliğimin Kayıp Yılları

40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra
Amerika-Rusya



GÜNDÜZ VASSAF liseyi Robert Kolej'de tamamladıktan sonra aldığı futbol bursuyla psikoloji eğitimi gördüğü George Washington Üniversitesi'nden mezun oldu. Gençliğinde ABD'de akıl hastanesi gardiyanlığından TRT'de radyo spikerliğine kadar çeşitli işlerde çalıştı. Hacettepe Üniversitesi'nden psikoloji doktorasını aldıktan sonra, uzun süre Ankara Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi'nde öğrencilere psikolojik danışmanlık yaptı. Sonradan pişman olacağı, Türkiye'nin ilk zekâ testini geliştirdi. Uzun yıllar bu testlerin bir tür zekâ katliamı olduğuna dikkat çekti. Uluslararası Psikologlar Konseyi yönetim kurulu üyeliğine seçildi, Union of Psychological Science Barış Komitesi kurucu üyesi oldu, American Psychological Association'ın toplum psikolojisi bölümünün Avrupa ve Ortadoğu koordinatörlüğünde görev aldı. 12 Eylül askerî darbesinden sonra öğretim üyeliği yaptığı Boğaziçi Üniversitesi'nden istifa etti. Türkiye'de Psikologlar Derneği'nin kurucu üyelerinden olmasının yanı sıra 12 Eylül'e kadar Uluslararası Af Örgütü'nün İstanbul Şubesi başkanlığında, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği (TÜMÖD) yönetim kurulunda yer aldı. O tarihten sonra Kassel, Marburg ve Bremen üniversitelerinde öğretim üyesi, Kanada McGill Üniversitesi Center for Developing Area Studies'de "konuk" akademisyen, Amsterdam'da Averroes Stichting'de klinik psikolog, Viyana'da Institute für Höhere Studium ve Avrupa Bilim Vakfı'nda da konuk araştırmacı olarak çalıştı. Kurulduğu günden kapandığı 2016'ya kadar *Radikal* gazetesinde "Uçmakdere" başlıklı köşe yazılarıyla 20 yıl boyunca yer aldı.

Kitapları: *Zekâ ve Zekâ Testleri Nedir? Ne Değildir?* (Ankara Üniversitesi Mediko Sosyal Merkezi Yayınları, 1977); *Daha Sesimizi Duyurmadık: Avrupa'da Türk İşçi Çocukları* (Belge Yayınları 1983; İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002); *Cehenneme Övgü* (Ayrıntı, 1992; İletişim, 1999); *Cennetin Dibi* (Ayrıntı, 1996; İletişim, 1999); *Annem Belkıs* (İletişim, 2000); *40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra Amerika-Rusya* (İletişim, 2006); *Tarihi Yargılıyorum* (İletişim, 2007); *Türkiye Sen Kimsin?* (İletişim, 2008); *Leventnâme* (Heyamola, 2009); *Kimliğimi Kaybettim Hükümsüzdür* (İletişim, 2010); *Mostari: Bir Köprü Bekçisinin Günlüğü* (YKY, 2013; İletişim, 2021); *Medeniyet, Kültür, Sanat* (İletişim, 2014); *İstanbul'da Kedi* (YKY, 2014; Karakarga, 2017), *Boğaziçi'nde Balık* (YKY, 2015), *Nâzım* (Aylak Adam, 2015), *Ne Yapabilirim: Geleceğe Kartpostallar* (İletişim, 2016), *Yol Arkadaşım* (Karakarga, 2017), *Sınırsız* (İletişim, 2018), *Mehmet'in Babası: Nâzım* (Karakarga, 2019).

Hazırlayan: *Özgürleşmenin Sorunları: Mehmet Ali Aybar Sempozyumları* (Tarih Vakfı Yayınları, 2003); *Belkıs Halim Vassaf'ın defterinden: Dumezil'in Sosyoloji Dersi Notları* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009).

Çeviri: *Guantanamo'dan Şiirler* (Der. Marc Falkoff, Bilgin Adalı ile birlikte, YKY, 2008).

Sedefe

“Her gezgin gezdiđi yeri yaratır.”
Nikos Kazancakis

TEŐEKKÜRLER

Hüsnü Abbas, Suat Aysu,
Hasan Deniz, Senem Erdoğan,
Őahin Eyilmez, Mesude KarakaŐ,
Kıvanç Koçak, Nurgül ŐimŐek,
Nihat Tuna (İletişim ekibi)

Pınar Göktürk, Andrea Fabbri,
Victor Kac, Xenia Kravchenko,
Hakkı Mısırlıoğlu, Lyvia Morgan,
Argun OkumuŐođlu, Betül Tanbay,
Elvan Umur

İÇİNDEKİLER

2. BASIM 1. BASKIYA ÖNSÖZ.....	15
WASHINGTON	17
I. KİLİSEDE ÖPÜCÜK, OKULDA KURAN.....	23
11 yaşında Amerika “Duvarın iyisidir, iyi komşu yapan” Sokaklarda kalorifer, havuzlarda portakal suyu	
II. '68 KUŞAĞI KULUÇKA DÖNEMİNDE.....	33
İnce demokrasi: Bir belediye başkanının devrilişi Amerikan ideolojisi nasıl öğrenilir? Domuz havuzunda ilan-ı aşk Dünya Savaşı'nda beyaz bikinili kadın Zenci gibi şarkı söyleyen bir beyaz bulsam... Elvis Presley Amerikan rüyası ve “Saticının Ölümü”	
III. WASHINGTON'DA SEKS VE SİYASET.....	49
Yalan söylüyorlardı, yalanlarına inanmadık Üçüncü buluşmamızda soyunabiliriz, dördüncüde... Mao, Beatles ve İsrail Büyükelçisi İshak Rabin Pankart Kiralama A.Ş.	

IV. ...VE PENTAGON'U KUŞATIYORUZ.....	63
Vietnam'dan sonra Amerika	
Yürüyüş başlıyor!	
Namlunun ucunda papatya	
LSD ve CIA	
V. PASİF DİRENİŞTEN ŞİDDETE: WASHINGTON YANIYOR!.....	77
Amerika'nın sırrı: Değişmeden değişmek	
Beyaz adamının kadını bozmak	
Zenci ayaklanmalarından Genelkurmay Başkanlığı'na	
VI. "ONLARA ÖZGÜR OLMADIKLARINI SAKIN SÖYLEME!".....	89
Dinî diktatörlüklerden günümüze	
Erotik politika	
Şeytan cehenneme nasıl girdi?	
Sevgili Jim Vietnam'a gitmeyince	
VII. '68'LİLERİN MİRASI.....	101
Acid testlerinden taşra diskoteklerine	
Farklılık fabrikası	
Başıboş bıraktığımız iktidarlar	
MOSKOVA 1966.....	107
I. TATYANA.....	113
Soğuk Savaş'ta aşk	
Sovyet sürgününde dayıma kavuşmak	
Komünist düşmanlığının paranoyak boyutları	
Transatlantik sofralarından alkoliklerin vapurlarına	
Türk solunun tabuları	
II. ŞÜKRÜ, BANA TRAKTÖR YOLLA.....	125
Leningrad'da talih kuşu	

Dayım devrim düşmanı mı?
Moskova'da üç korku
Türkiye Komünist Partisi'nin mirası
CIA ve KGB üstünden Adana

III. İKİ KOMŞU: NÂZİM HİKMET VE BORIS PASTERNAK..... 135

Amerika niçin bize saldırmak istiyor?
Psikoloji ve propaganda: Nasıldı ama zencinin ayakkabıları?
Moskova'da zekâmı ölçtürdüm
Bakire kızlar mezarlığı Novodeviçiy
“Sen, vicdan ve korku oburu çağımızda...”

IV. “BURAYA FAŞİZM GELMİŞ” 147

Peredelkino'da çay
Türkiye Cumhuriyeti'nin demir perdesi
Stalin'in garip arzusu
Sovyet dehşetinden Türkiye sefaletine

MOSKOVA, 40 YIL SONRA 157

I. NELER DEĞİŞMEMİŞ? 163

Rusya için vize pazarlığı
Proletarya diktatörlüğünden sömürü cennetine
Ortodoks Patriği'nin Rolls Royce'u
Bin Ladin'in koltuk değnekleri

II. CAFÉ PUŞKIN 175

Post-totaliter stres sendromu
Kuş çığlıklarıyla alarm sesleri
Ruhlara inanır mısınız?

III. SOSYALİZME KÜLTÜR BORCUMUZ 185

Moskova korku içinde: Amerika ne zaman bizi işgal edecek?
Lenin'in yerine şeytan heykeli
Gönüllü totalitarizmin yeni bireyleri

IV. MOSKOVA GECELERİ.....	195
Hedonistler için Moskova Rehberi	
Kontes: “Niye bu kadar içiliyor?”	
“Hayat başkalarıyla tanışma sanatıdır”	
Çeçenistan’dan Timur için	
Rus kızlarına hakaret ediyorsun!	
Abramoviç’e tek yıldız	
V. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI’NDA SOVYETLER BİRLİĞİ.....	209
Şairlerden Stalin portreleri	
VI. SOSYALİST DÜŞLERDEN	
KAPİTALİZM DÜŞKÜNLÜĞÜNE.....	217
Moskova Golf Kulübü	
Gizli Serviste Çalışanlar Bayramı	
“Sevmek istiyorum, nefrete mecburum”	
İzleyen izlenen olacak	
Ayrılırken	
SAN FRANCISCO’DA ŞÜKRAN GÜNÜ.....	229
I. TÜRKİYE NASIL HİNDİ OLDU?.....	235
Kadınlar neden geç kalır?	
Kızilderililere Boston’a giriş yasağı	
Amerika’da sefalet ve sefahat	
Git deyince giden, düşün deyince düşünenler	
San Francisco’da İstanbul	
İngilizce’nin itibarsızlaşması	
II. RENKLİ TARİHİN SUSKUN AZINLIKLARI.....	249
İsa’nın kayıp yılları	
Demokrasi soytarılık olunca...	
Haight Ashbury’de etobur bitkiler	
Japon mahallesinin Harlem oluşu	
Amerika’yı dünyada en çok seven ülke?	
İslâm toprağında olmayınca	

III. HINDİ SOFRASINDA.....263

Alarmla uyanmak

Annesi Kanarya Adaları'ndan, babası Labrador

“Ya tekneye hemen atlırsın, ya beynini dağıtıyorum!”

Black is beautiful/ Ne mutlu Türküm diyene!

Çin'de tuvalete gidememek

Google'da komşu avı

Kızılderili muhallebisi ve imam bayıldı

Fiyatlarıyla yargılanan savaşlar

IV. AMERİKA'NIN FALI.....277

“Beni niye Malezya'da doğurmadınız?”

Kedilerin insanlarla konuşma özelliği

Eşcinseller başkenti

San Quentin'de elektrikli sandalye

Dünyanın ilk kot pantolonu

“Moloch, memesi yam yam dinamo!”

Tekerlekli afiş olarak otomobil

Amerika'da Çin İmparatorluğu

V. ALCATRAZ KADINLAR KULÜBÜ.....293

Alışveriş merkezinde terörizmle savaş

Kızılderili topraklarında hapisane turizmi

“Harikaydı değil mi?”

St. Francis Oteli'nin kayıp anahtarı

Kapanış Çin sofrasında

YOLCULUK NE ZAMAN BİTER?.....305

2. BASIM 1. BASKIYA ÖNSÖZ

İki kelimedede kuşağını anlat deseler?

'68 kuşağının özeti "Aşk ve İdeoloji".

Yazdıklarım gençlik yıllarımın otobiyografisi, kuşağımın izlerinin öyküsü.

Kitabın siyaset bilimi incelemesini çağrıştıran ilk başlığı yıllarca okuru yanılttı.

İdeoloji ve aşk kelimeleri, dünyanın ikiye bölündüğü, gençlerle rejimlerin çatıştığı Soğuk Savaş yıllarında düzeni ürkütürdü. "Otuzdan büyük kimseye güvenme" diyen de bizdik, "Savaşma seviş" diyen de.

Biz rejimlerin ideolojilerini eylemlerimizle sorgularken, cinsel devrimimizde kimliklerimizi ararken bizi tehlikeli görüp devlet şiddetini seferber edenlerin ortak noktaları, birbirleri kadar, gençliğe karşı olmalarıydı.

Bugün de öyle.

Gezegen düşmanı, adalet çıkmazındaki düzen uzatmalarını oynuyor.

Bayrakları ve din bagajlarını arkada bırakıp lider safsatalarına sırtlarını dönerek düzeni gayrimeşrulaştıran "Küre-

sel Gezi Gençliđi” tarihimizin gezegenli olma bilincindeki ilk kuşaağı.

’68 kuşaağı bencildi. Önce “Biz” dedik. Barışımız, savaş karşıtlığı; devrimlerimiz, halkı tanımadan halka rağmen; özlemlerimiz, bize gölge etmeyin vurdumduymazlığında; kahramanlarımız, bilinçli intihar yolcularıydı. Lakin günümüzün gençliğine göre mutluyduk, kaygısızdık, kendimizle sarhoş, geleceğe inançla, umutla bakıyorduk. Ezhel’in çağımıza yakarışıyla, “Ne yapсам da kimseye yaranamam./Kendi benliğimden bu kadar harcayamam” demiyorduk.

Neden mi, *Gençliğimin Kayıp Yılları?*

Dünya gençliği ABD-Çin-Sovyet Rusya çemberinin kısılcında savrulup taraflaşırken düşlerimiz çıkmaz sokakların hayal kırıklığında son buldu. Düzenle bütünleştik, yaşlanıp iktidara geldik.

Sonuç ortada.

Suçluyuz.

Bu kritik dönemi aşabilmemizde son bir şansımız var. Olası kuşak savaşlarından, yapay zekâ manipülasyonlarına kurban olmamızdan endişeliyim. Küresel Gezi, vicdanlı arayışını bize rağmen değil, bizimle birlikte sürdürebilmeli. Ne de olsa Homo Sapiens 2.0 öncesinin son kuşaklarındanız, Yaşar Kemal’in dilini, toprağın kokusunu, varoluşun saflığını unutmadık.

Yoksa ABD, Rusya, Çin ya da kim olursa olsun savaş tamamları çalanlarla taraflaşmaya devam.

GÜNDÜZ VASSAF
Brighton, Nisan 2022

Boğdular bizi.

Dünyayı bölüştükçe bizi de böldüler.

Amerika ve Rusya, 20. yüzyıl boyunca, karşılıklı düşmanlık üzerine kurdukları dünya düzeninde, ezerek, kandırarak dünyanın gündemini belirledi. İmparatorluklardan biri silahlanma yarışında pes edince, oyun bitti.

Hasımsız kalan Amerika, gölge tahtında çaresiz hayaletlere can vererek, cezbesiz iktidarını sürdürüyor.

Bu kitap, anlamını yitiren bir yüzyılın kapanış döneminin anıları.

Bu kitap, yüzyılın tarihini kanıksattırانların kanıtı.

Bu kitap, asık yüzlü, tekdüze totalitarizmin şıklı seçeneklere dönüşümünün tarihinin tanıklığı.

GÜNDÜZ VASSAF

Boston, 2006

WASHINGTON

“Amerikan Bayrađı, John F. Kennedy ve Jackie Kennedy”,
Josef Wittlich.



“Amerika’nın özelliği hayat dolu olması; her şey, herkes değişim halinde.

Amerika’nın özelliği tekdüze olması; değişen her şey, herkes, birbirine benziyor.”

*Alexis de Tocqueville,
Amerika’da Demokrasi, 1835-39*